

MOCIÓ PER UN MANTENIMENT DELS PARCS, JARDINS I ESPAIS PÚBLICS SENSE L'ÚS D'HERBICIDES TÒXICS COM EL GLIFOSAT. PEL COMPLIMENT DE LA NORMATIVA SOBRE BIOCIDES I PER AVANÇAR CAP A UNA JARDINERIA ECOLÒGICA

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

El Glifosat

És un herbicida sistèmic no selectiu desenvolupat per la multinacional Monsanto, que en va ser propietària de la patent fins a l'any 2000. Es tracta de l'herbicida més usat a tot el món i recentment l'Organització Mundial de la Salut l'ha classificat com a "probable cancerigen" (nivell 2 de perillositat) tot i que l'empresa l'ha venut sempre com a inofensiu. En els darrers anys, Monsanto ha desenvolupat cultius transgènics resistents a tractaments amb aquest potent compost (no autoritzats encara a la UE), però que n'han fet augmentar l'ús i la presència en els aliments transgènics importats.

Des de fa poques dècades, ha passat d'un ús estrictament agrari a un ús molt més estès. Els ajuntaments l'utilitzen habitualment en la gestió de parcs, zones enjardinades, camins, carreteres i carrers.

Les fórmules comercials més comunes contenen un ingredient actiu (glifosat) que impedeix la fotosíntesi i afecta d'altres processos metabòlics de les plantes sensibles a l'herbicida i també conté, entre d'altres productes, surfactants, que fan que el glifosat pugui penetrar a través de les cutícules de les fulles de les plantes. Els problemes més importants que s'associen al glifosat són els nombrosos efectes sobre la salut humana, la progressiva contaminació dels aqüífers i dels medis aquàtics, els impactes negatius sobre els fongs i bacteris del sòl, sobre la fauna i flora silvestre i també sobre els cultius i bestiar. Tots ells es detallen al web <http://www.somloquesembrem.org/glifosat/>.

Per contra, no hi ha cap motiu d'importància que en requereixi l'ús en la jardineria ni en la gestió de les vies públiques. Cal deixar de veure la vegetació espontània com un problema estètic, entendre la funció que té en l'ecosistema i només actuar-hi quan suposi un problema real. En aquest cas, es poden utilitzar mitjans manuals, mecànics, tèxtils, etc.

En qualsevol cas, l'eradicació del glifosat i dels herbicides dels espais municipals no s'ha d'entendre com un fet aïllat, sinó com un primer pas que permeti avançar cap a una jardineria ecològica, basada en les espècies autòctones i en la reducció de consum hídric.

Danys derivats de l'ús d'herbicides amb glifosat

L'herbicida glifosat presenta una elevada toxicitat per a tot tipus d'organismes vius, inclosos els humans, i també de tipus ambiental. El permís per a l'ús del glifosat a la UE s'hauria d'haver revisat l'any 2012. La Comissió Europea, però, va aprovar una directiva amb la qual s'aplaça aquesta revisió. I, aquest 2015, s'ha posposat de nou fins a mitjans 2016, passada la campanya de tractaments de primavera.

El glifosat ha mostrat signes de toxicitat i/o riscos de toxicitat per a humans tant en assaigs de laboratori com en estudis epidemiològics. Els estudis epidemiològics han relacionat l'exposició de persones al glifosat amb un risc més gran de part prematur per exposició en combinació amb d'altres biocides, un risc més gran

d'avortaments, un risc més gran de desenvolupament de càncer de limfomes no-Hodgkin i una possible incidència més gran de mieloma múltiple.

Els estudis de laboratori mostren diferents efectes negatius, com efectes genotòxics i mutagènics, modificacions en l'estructura i funcionament de les cèl·lules, interferències en la síntesi d'esteroides i actuació com a disruptors endocrins, que també produeixen perturbacions en el desenvolupament reproductiu d'animals de laboratori perquè es redueix la producció de testosterona, interferències en el funcionament del fetge, malformacions congènites, i efectes tòxics en cèl·lules de la placenta humana que poden afectar negativament la reproducció humana i el desenvolupament del fetus.

Tenint en compte que s'han detectat residus d'aquest herbicida a les cases de treballadors i treballadores agrícoles, a la seva orina i a la dels seus familiars, a la sang de dones no embarassades i en molts aliments, encara que en concentracions baixes, queda demostrat el risc d'exposició a aquest herbicida.

El glifosat ha estat detectat freqüentment a l'aire i a la pluja, així com a les aigües superficials de regions agrícoles. Un estudi recent a Catalunya constata que el 41% de les mostres analitzades té un contingut detectable de glifosat, així com que la concentració mitjana de glifosat de totes les mostres és de 0'2 µg.l-1, mentre que el valor màxim admès per la normativa europea (Directiva 2006/118/EC) al llarg de l'any és de 0'1 µg.l-1 ; aquesta xifra és superada en un 68% dels casos. Aquest herbicida, en les seves formulacions comercials, ha mostrat impactes molt intensos i diversos en els ecosistemes aquàtics i pot produir nivells extremadament alts de mortalitat en amfibis, la qual cosa podria afectar a la disminució de les seves poblacions. Recentment, la Sociedad de Ciencias Aranzadi de Donostia feia públics els resultats dels seus estudis sobre la incidència d'aquest herbicida en 10 espècies d'amfibis europeus i mostrava que les dosis recomanades pels fabricants són mortals per a la majoria d'elles. També demostrava que dosis menors afecten la biologia i el comportament dels amfibis. D'altra banda, els musclos també han mostrat molta sensibilitat als herbicides basats en el glifosat²⁸. A més, el glifosat ha mostrat efectes tòxics en algunes espècies de peixos, i pot reduir la resistència d'altres peixos a les malalties, i incrementar la incidència d'infeccions. També s'ha mostrat la influència del glifosat en la biologia i reproducció de cargols d'aigües dolces i, com a resultat, la seva possible influència en l'expansió de malalties de mamífers com la fasciolosi.

El glifosat absorbit per les plantes és eventualment excretat per les arrels a la rizosfera del sòl. S'ha observat que és tòxic per als diferents fongs i bacteris que són necessaris i beneficiosos per a la natura i que desequilibra la comunitat microbiana del sòl. Els cucs de terra també es veuen afectats negativament per aquest herbicida, ja sigui sol o en combinació amb d'altres herbicides.

Aquest herbicida no només afecta a les plantes sobre les que s'aplica o aquelles properes als camps de conreu i/o afectades per la deriva amb el vent, sinó que generacions posteriors d'aquestes plantes també mostren problemes de germinació i/o desenvolupament disminuït. Per tant, poden produir-se importants canvis ecològics per aquest efecte. Com amb d'altres herbicides, el seu ús ha portat a l'aparició de plantes resistents. Aquest herbicida produeix, a més, molts problemes en els mateixos cultius a què s'aplica i a cultius posteriors, cosa que suposa un greu risc sobre la producció agrària.

L'any 2009, la Cort Suprema francesa va confirmar una sentència anterior en què es condemnava l'empresa Monsanto (productora del Roundup, principal marca comercial del glifosat) per no haver dit la veritat amb relació a la seguretat d'aquest herbicida i per haver utilitzat publicitat enganyosa ja que l'havia definit com a biodegradable. El glifosat és considerat com a "perillós per al medi" per la Unió Europea.

La normativa sobre biocides i els ajuntaments

Segons la normativa vigent, els ajuntaments tenen obligacions pel que fa a la informació pública sobre els tractaments fitosanitaris que es fan en les vies i terrenys públics del municipi i les seves proximitats, tant si són de caràcter urbà com rústic, tant si és el propi consistori qui les realitza com si es tracta d'empreses o usuaris privats, tant si són usos agraris com si no ho són. A més d'això, l'Ajuntament com a aplicador està subjecte al compliment de la normativa sobre ús de biocides.

Generalment els ajuntaments no compleixen ni fan complir aquestes obligacions d'informació i senyalització sobre tractaments amb biocides. En moltes ocasions tampoc compleixen amb els requeriments com a aplicadors que es descriuen en les següents normatives:

- El marc general d'actuació per a ús de biocides s'estableix en Reial decret 1311/2012 de 14 de setembre, sobre l'ús sostenible dels productes fitosanitaris.
- La resolució del Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya de 15 de maig de 1984 que regula l'ús de plaguicides per prevenir danys a animals en pastura.

La situació a Calafell

Segons la informació facilitada pel Departament de Medi Ambient de l'Ajuntament, a Calafell s'utilitza el glifosat pel tractament de les males herbes. A més a més, altres organismes i administracions utilitzen aquest herbicida per tractar les vores d'infraestructures que creuen el municipi, com ara les vies de tren.

De la mateixa manera es constata com en els tractaments realitzats sota responsabilitat municipal i també d'altres administracions, no es compleix amb Reial decret 1311/2012 de 14 de setembre; més concretament, no s'avisava a la població. També cal vetllar perquè es compleixi amb la màxima escrupolositat que les actuacions es realitzin en horaris en que sigui més improbable la presència de tercers.

Per tot l'exposat, el Grup Municipal de la CUP proposa al Ple de l'Ajuntament de Calafell l'adopció dels següents

ACORDS

PRIMER. Abandonar de manera immediata, i en el cas que calgui buscar mètodes alternatius en un període màxim de 12 mesos, l'ús dels herbicides que continguin glifosat i substituir l'ús de tot tipus d'herbicides per altres tècniques de manteniment de la vegetació espontània.

SEGON. Instar a la resta d'administracions i organismes que els utilitzen en les infraestructures que creuen el municipi a fer el mateix (ADIF-RENFE, Ministerio de Fomento, ACA...).

SEGON. Revisar el model de manteniment dels parcs, jardins, àrees públiques urbanes, marges de camins i vials i arbrat públic, i posar en marxa l'ús de pràctiques alternatives de jardineria ecològica.

TERCER. Dotar als treballadors municipals o de les empreses que gestionin el servei de la formació adequada per adoptar les noves tècniques de jardineria sense tòxics.

QUART. Assumir totes les responsabilitats sobre el control en les aplicacions de biocides en espais i vies públiques urbanes i periurbanes que li atribueix la normativa vigent, entre les quals hi ha les següents:

- Vetllar perquè es minimitzi o es prohibeixi l'ús de plaguicides, s'adoptin mesures adequades de gestió del risc i es concedeixi prioritat a l'ús de productes fitosanitaris de baix risc (RD 1311/2012).
- Fer complir la normativa que estableix que les operacions de barreja i càrrega dels equips de tractament amb biocides s'han de realitzar a una distància mínima de 25 metres de masses superficials d'aigua i de 50 metres dels llocs de captació d'aigua de consum humà, i que s'ha de deixar una banda sense tractar d'almenys 5 metres al voltant de les masses d'aigua.
- Informar els veïns, amb un mínim de 8 dies d'antelació, dels espais que es vulguin tractar, del lloc i la data de realització dels tractaments, així com dels productes que s'hi utilitzin.
- Fer complir que els responsables dels tractaments adoptin les mesures necessàries per tal d'evitar l'accés de tercers a les zones afectades durant la execució del tractament i al llarg del període de temps posterior que es consideri necessari. Assegurar-se de que els tractaments es duen a terme en horaris en què la presència de tercers sigui improbable.
- Abans de tractar espais utilitzats per grups vulnerables (col·legis, guarderies, places, zones de joc, centres d'assistència sanitària, residències de gent gran), informar el director del centre perquè pugui adoptar les mesures preventives necessàries.
- En cas de tractaments en finques no tancades adjacents amb vies o àrees públiques urbanes, o bé quan l'extensió del tractament o la toxicitat del producte emprat ho facin necessari: garantir que el responsable de l'acció compleixi amb l'obligació de transmetre la informació precisa a tercers, mitjançant cartells o sistemes similars, del moment i les condicions en què s'ha realitzat o es realitzarà l'aplicació.

CINQUÈ. Assumir totes les responsabilitats sobre el control en les aplicacions de biocides que puguin afectar l'activitat ramadera que li atribueix la normativa vigent, entre les quals hi ha les següents:

- Fer saber a tots els propietaris de les zones que es vulguin tractar amb biocides que han de comunicar-ho a l'Ajuntament amb 15 dies d'antelació, tot indicant el producte a utilitzar, la seva classificació toxicològica i el seu termini de seguretat, les zones afectades i els dies en què realitzaran els tractaments.
- Exposar públicament i difondre l'anunci de la realització dels tractaments comunicats per tal d'assegurar que la informació arriba a la població i als professionals afectats.
- Fer complir les obligacions que tenen els aplicadors de tractaments en els terrenys i passos habituals de bestiar. Concretament, sobre la col·locació de rètols clarament visibles en què s'adverteixi dels tractaments, com a mínim 48 hores abans, tot indicant la perillositat del fet, la data de tractament i la data fins a la qual és perillosa l'entrada i el trànsit d'animals. Aquesta exigència és aplicable, en general, a finques no tancades adjacents amb vies o àrees públiques urbanes, o bé quan l'extensió del tractament o la toxicitat del producte emprat ho facin necessari.
- En cas que, com a resultat del tractament, no quedin zones lliures per al pas o la pastura del bestiar, establir la manera de fer els tractaments per tal de facilitar els moviments dels animals.
- Fer complir la prohibició de vessar les restes de productes excedents dels tractaments, així com la de rentar els equips de tractament a distàncies inferiors a 50 metres de masses d'aigües superficials i pous.

SISÈ. Complir i fer complir amb totes les obligacions que té com a aplicador de productes biocides i que estan detallades en les normatives citades més amunt.

SETÈ. Difondre aquest acord entre el conjunt de la població, per tal de promoure la salut pública, en un termini inferior a 2 mesos. En el mateix termini, iniciar una campanya per advertir, a través dels mitjans de comunicació municipals i d'altres a l'abast, dels perills per a la salut i dels riscos per al medi ambient que es deriven de l'ús d'herbicides i plaguicides agrotòxics. I promoure la jardineria i l'agricultura ecològica entre professionals i particulars (pagesos, jardineros, jardins privats, horts familiars, etc.)

VUITÈ. Adherir-se a la campanya de Som lo que Sembrem contra els herbicides amb glifosat anomenada "glifosat herbicida cancerigen" i informar a l'entitat sobre els acords presos pel Ple.

Candidatura d'Unitat Popular de Calafell

Calafell, 22 de març de 2016